25.10.2022

Lakivaliokunnalle

Asia: HE 93/2022 vp (ns. suorat valitukset)

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt Tuomioistuinvirastolta asiantuntijalausuntoa ennen valiokunnassa 28.10.2022 tapahtuvaa kuulemista.

Esityksen tavoitteet

Tuomioistuinvirasto pitää hallituksen esityksen tavoitteita sääntelyn yhdenmukaistamisesta, selkeyttämisestä ja ajantasaistamisesta yleisesti ottaen kannatettavina.

Tuomareiden virkamiesoikeudelliset asiat

Sivutoimilupaa koskevan päätöksen ja asiantuntijajäsenten tehtävästä vapauttamista koskevan päätöksen osalta muutoksenhaku ehdotetaan muutettavaksi korkeimmasta hallinto-oikeudesta hallinto-oikeuteen. Kirjallista varoitusta koskevan päätöksen ja virantoimituksesta pidättämistä koskevan päätöksen muutoksenhaku ehdotetaan hallintotuomioistuinten osalta muutettavaksi korkeimmasta hallinto-oikeudesta hallinto-oikeuteen ja yleisten tuomioistuinten osalta muutettavaksi yleisen tuomioistuinlinjan sijasta hallintotuomioistuinlinjalle ja hallinto-oikeuteen.

Tuomioistuinvirasto toteaa, että kyse on erittäin vähäisestä juttumäärästä sekä varsin tuoreen sääntelyn muuttamisesta. Tuomareiden virkamiesoikeudellisia asioita koskevan päätöksen muutoksenhakureitillä on suuri periaatteellinen merkitys. Kyse ei ole pelkästään teknisestä muutoksesta. Tuomioistuinvirasto katsoo, että tuomareiden virkamiesoikeudellisiin asioihin liittyvät muutokset tulisi valmistella perusteellisesti ja laajapohjaisesti eikä teknisten muutosten yhteydessä.

Tuomioistuinvirasto HE-luonnoksesta aikanaan antamaansa lausuntoa valmistellessaan tiedustellut näkemyksiä virkamiesoikeudellisten asioiden osalta käräjä- ja hovioikeuksilta, joille lausuntopyyntöä ei ollut lähetetty. Tuomioistuinviraston tuolloin yleisiltä tuomioistuimilta saamat kommentit olivat

kriittisiä. Niissä todettiin muun ohella, että voimassa olevassa muutoksenhakujärjestyksessä ei ole ilmennyt ongelmia ja että hovioikeudet ja korkein oikeus tuntevat alempien tuomioistuintensa toimintaympäristön ja toimintatavat.

Tuomioistuinvirasto viittaa oman aiemman lausuntonsa ohella myös korkeimman oikeuden hallituksen esitysluonnoksesta 16.12.2021 antamaan lausuntoon https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=7649b1d1-3306-433f-9a71-d279622d2bd6.

Lääkkeiden hintalautakunnan asioiden keskittäminen

Aikanaan HE-luonnoksen mukaan valitukset olisi syytä keskittää yhteen hallinto-oikeuteen kuvaohjelmalautakunnan ja lääkkeiden hintalautakunnan päätösten osalta. Nyt hallituksen esityksessä keskittämistä yhteen hallinto-oikeuteen ehdotetaan vain lääkkeiden hintalautakunnan päätösten osalta.

Tuomioistuinvirasto pitää lääkkeiden hintalautakunnan asioiden keskittämistä Helsingin hallinto-oikeuteen ongelmallisena.

Tuomioistuinvirasto toteaa, että hallintoprosessuaalisen muutoksenhaun hajauttamiseen ja keskittämiseen liittyviä kysymyksiä on pohdittu aiemmin muun muassa ympäristöasioiden muutoksenhakusäännösten tarkistamista koskeneessa hallituksen esityksessä (HE 43/2017 vp), turvapaikka-asioiden hajauttamista koskeneessa hallituksen esityksessä (HE 234/2016 vp), ns. yhden luukun selvityksessä (VN:n julkaisusarja 29/2016), maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan lakkauttamista koskeneessa hallituksen esityksessä (HE 121/2013 vp) sekä ns. tasotyöryhmän mietinnössä (OM:n julkaisu 78/2010).

Tuomioistuinviraston näkemyksen mukaan perinteisesti lähtökohtana on ollut asioiden hajauttaminen kaikkiin hallinto-oikeuksiin yleisiä ja alueellisia hallinto-oikeuksia kehittävällä tavalla, ellei pääsäännöstä ole painavia syitä poiketa. Sääntelyn selkeys ja johdonmukaisuus puoltavat yleensä asioiden käsittelyn hajauttamista. Perusteena pääsäännöstä poikkeamiselle voi olla esimerkiksi asioiden vähäisyys tai erityisasiantuntemuksen tarve. Asiamäärien ollessa pieniä kyseisen asiaryhmän osaaminen ei tuomioistuimissa kartu eikä oikeuskäytäntö kehity, mikäli vähäiset jutut ovat jakautuneet eri hallinto-oikeuksiin. Kyse olisi nyt kuitenkin erittäin pienen asiaryhmän keskittämisestä, jolloin lainkäyttäjien asiantuntemuksen karttumiseen liittyvät poikkeamisperusteet eivät päde.

Edellä lausutun perusteella Tuomioistuinvirasto ei kannata lääkkeiden hintalautakunnan päätöksiä koskevien valitusten keskittämistä Helsingin hallinto-oikeuteen. Keskittämiselle ei ole esitetty riittäviä perusteita. Tuomioistuinvirasto viittaa tältä osin vielä hallinto-oikeuksien hallituksen esitysluonnoksesta antamiin lausuntoihin

https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=7649b1d1-3306-433f-9a71-d279622d2bd6.

Hallintotuomioistuinten kiireellisyyssääntelystä

Hallituksen esitys tuo jälleen mukanaan joitakin uusia lakisääteisesti kiireellisiä asiaryhmiä hallinto-oikeuksien käsiteltäväksi, mitä Tuomioistuinvirasto ei pidä kannatettavana.

Tuomioistuinviraston tekemän selvityksen mukaan noin 50 % hallinto-oikeuksiin saapuvista jutuista on jo nykyisellään lakisääteisesti kiireellisiä. Lisäksi osa asioista on kiireellisiä tapauskohtaisen arvioinnin perusteella ilman lain kiireellisyyssääntelyäkin. Tämä on johtanut siihen, että kiireellisyyssääntely on menettänyt merkitystään. Käsittelyajat ovat muodostuneet pitkiksi myös laissa kiireellisiksi säädetyissä asioissa.

Lopuksi

Hallituksen esityksessä on muun muassa sivulla 11 arvioitu esityksen vaikutuksia ja todettu, että lakiehdotuksiin sisältyvien kiireellisen käsittelyn vaatimusten ei arvioida aiheuttavan lisäresurssien tarvetta hallinto-oikeuksissa.

Tuomioistuinvirasto toteaa, että uudistusten tosiasialliset vaikutukset saattavat poiketa arvioidusta, vaikka yksittäisen uudistuksen arvioitaisiin lisäävän tuomioistuinten työmäärää vain vähän. Lisäksi tulisi kiinnittää huomioita useiden uudistusten kokonaisvaikutuksiin.

Ylijohtaja Riku Jaakkola

Erityisasiantuntija Hanna Nieminen-Finne

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Hanna Nieminen-Finne
Erityisasiantuntija
Tuomioistuinvirasto
hanna.nieminen-finne@oikeus.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Riku Jaakkola
Ylijohtaja
Tuomioistuinvirasto
riku.p.jaakkola@oikeus.fi